

Varga László

Száműzve lett a gondolat

A rendszerváltás utáni évek, évtizedek, de nyugodtan mondhatjuk úgy, a mai napig tartó közéleti viták egyik markáns kérdése az: a második világháború záróakkordját felszabadulásnak, vagy újabb megszállásnak nevezzük? Hogyan viszonyuljon ehhez kollektív történelmi emlékezetünk? A feladvány ráadásul – mondhatni – partikuláris, hisz több évtized telt el egyetlen ideológia nyomása és tudatformálása alatt, s ez a szellemi prés (miként 1956 „ellenforradalmának” okait is) meglehetősen leegyszerűsítette annak megválaszolását. Különösen azt követően, hogy (ha már említettük) a forradalom után létrejött egy, a hatalom számára jól felépített és kihasznált „három az egyben instans” konstelláció: a forradalom egysíkú ábrázolása ismét generálta a fasizmus visszatérésének fenyegetését, a forradalom leverésében ismét ki lehetett hangsúlyozni a „vöröshadsereg” testvéri segítő kezét, s a néhány év múltán megkezdődött konszolidációs folyamat – természetesen a valós történelmi tények további elhallgatásával s a tanúk nyílt vagy színpad mögötti elhallgatásával – immár szinte végleg a múlt fikciós homályába száműzte a történelem részleteinek pontos, tényszerű kibontását, bemutatását. Egy klasszikus verssort parafrázálva úgy is fogalmazhatnánk: hamis békévé old az amnéziás (amnesztikus? évődjünk-e kissé a szavakkal?) emlékezet; annak is, aki elmenekült a nyilas, a bolsevik s a megtorlás vészorszakai elől, a szíve mélyén ott rejtőzött, rejtőzik a haza, az anyanyelv, a gyerekkor képei – hangsúlyai ezért a kiegyezés felé tolódnak, még ha tudja, s tudják mások is, hogy ez kényszeregyezés.

A legtöbbet erről olykor a spontán mondatok hordozzák, mint például Hanák Tibor portréjában, ahol így villan fel a konszolidációs folyamat következménye az emigrációt választó nemzedék képviselőinek többségére: *„A »személyi kultusz« korában szerzett nehéz tapasztalatok s maguk az 1956-os események, amelyek önkéntes távozásukhoz vezettek, kezdetben mindenesetre ellenséges érzelmeket keltettek bennük a szocialista Magyarország társadalmi és politikai berendezkedésével szemben. A közvetlen politikai mondanivaló legtöbbjüknél mégis elapadt a múltó évek alatt, s nem utolsósorban a rendszeres hazalátogatások hatására, józan realizmus, sőt megbecsülő rokonszenv váltotta fel a korábbi szembefordulást. Ha a mai Magyarország szociális és kulturális eredményeiről szólnak, hangjukban érződik a figyelem és az elismerés.”¹*

Ezzel az idézettel, persze, máris veszélyes vizekre eveztem, hiszen meglehetősen közismert az említett összefoglalót követő vita és felzúdulás; ugyanakkor csak ennek történetét taglalva érdekes korrajzokra és viszonyrendszer-leképeződésekre bukkanhatunk – ám ezt most meg sem kíséreljük (csak javasoljuk újabb s újabb megközelítéseit, alkalmasint). Alapvető célunk most az ezen írás második részében közölt – mindmáig feldolgozatlan – cikkek forrásának bemu-

¹ A magyar irodalom története 1945–1975, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1981. (<http://mek.niif.hu/02200/02227/html/04/690.html>)

tatása marad. Ennek kapcsán azonban, ahogyan azt az olvasó azonnal érzékelni fogja, megkerülhetetlen volt nyitómondatunk, nyitókérdésünk megemlítése. Felszabadulás vagy megszállás? Az egyértelmű felelet előtt gondoljuk végig: mi is történt? Aki az előbbire hivatkozik, többnyire az ostrom véget érésének felszabadító érzésére hivatkozik, egy zsákutcába futott történelmi szakasz után a béke megteremtésének küzdelmes kezdeteire; ugyanakkor ez a mondat önmagában értelmezve sem jelent többet vagy kevesebbet a korábbi vészorszakok tényeinek, eseményeinek – és a zsákutcába jutás korábbi állomásainak, rossz döntéseinek – figyelmen kívül hagyásánál. S lehet-e, lehetett-e szabadságról, szabadságélményről beszélni ott, ahol meggyalázásuk fájdalmába és bánatába roskadt lányok, anyák próbálnak elrejtőzni a közömbösség vagy az újabb prédára leső tekintetek elől? Lehet-e szabadságról beszélni ott, ahol „felszabadító egyenruhások” cirkálnak az utcákon, s málenkij robotra hurcolják, hol találomra, hol „címre érkezve”, az áldozatokat? Lehet-e szabadságról beszélni ott, ahol már az első hónapokban megkezdődik a szellemi ellenállás felszámolása; ahol a demokrácia hívei és lehetőségeinek végiggondolói előtt sorra zárulnak be a kiadók, a szerkesztőségek ajtajai? Lehet-e szabadságról, demokráciaépítésről beszélni ott, ahol az egyeduralomra, egypártrendszerre törő kommunista párt a „szabad” választások első pillanataiban világossá tette: számára nem a konzervatív, jobb- és szélsőjobboldali, valóban vészorszakot „eredményező” bünyös lavírozása jelent ellenfelet, de magát a polgári demokráciát is a népelnyomás rendszereként, a burzsoázia diktatúrájaként, az imperialista rabszolgaság nyomora felé vezető útként aposztrofálja.

Mondom, több mint érdekes ez a vita, különösen az eltelt évtizedek távolából, amikor – egy új korszak kezdetén, a demokrácia nyitányaként – a közmegegyezés nem alapelveként kezeli s fogadja el a szabadságjogokat, hanem mintegy vitát nyitva arról, végeérhetetlen értekezésekbe kezd a vészorszakok eseményeinek kvázi jogos következményeiről. Mindezt teszi úgy, hogy tudomást sem vesz a közben köré épülő újabb vészorszakokról.

Még az sem lát világosan, aki pedig általában világosan lát: hosszan idézhetnénk az elmúlt évek s évtizedek hibás, bűnös, végzetes politikai döntéseivel szembenező, azokat elemző polgári gondolkodók hosszás vagy esetenként arcul csapóan aforisztikus megállapításaiból. Ám ezeknél is meglepőbb gondolatokkal szembesülhettünk; így Bibó István érthetetlen (bár értelmezhető, történelmi környezetbe ágyazható, elméleti diskurzusra inspiráló, de valójában mégis inkább érthetetlen) mondatával: *„Nem igaz, hogy a kommunisták apránként természetesen mindenkit reakcióba akarnak szorítani és reakciónak akarnak bélyegezni, aki nem hajlandó nyílt vagy titkos kommunistává lenni.”*² Hogyan tájékozódjon, akár akkor, akár az elkövetkező évtizedekben az, aki ilyen mondatokba botlik, majd később, a már említett konszolidációs (amely valójában még mindig egy oldalról irányított játszma) időkben ezzel a mondattal találkozik: *„Tudom, hogy az én művem végsőkéig naiv, naiv úgy, ahogyan naivak voltak 1945–46-os cikkeim.”* Naivitás, említi s minősíti írásait Bibó Huszár Tibornak egy interjúban, s bár természetesen sokat köszönhetünk

² Bibó István, *Válság után, választás előtt*. Válogatott tanulmányok, Magvető Könyvkiadó, 1986, II. kötet, 527.

Bibónak, a mai napig szellemi inspirálónk és (sor)vezetónk meglehetősen sok kérdésben, mégis megfogalmazódik bennünk: hogyan lehetett Bibó naiv akkor, azokban az években, amikor Szabó Zoltán világosan megfogalmazza: *„Semmit, amiben hittem, el nem árulok, és semmit, ami ellen harcoltam, el nem fogadok ezzel. De nem vállalok egy kialakuló helyzetet, amelyben annyira a szabadságom, hogy vagy hóhér leszek, vagy áldozat.”*³ S még mindig a naivítás, mely később nemzedékek sorának ítélőképességét homályosíthatta el: *„Hogy a néphatalom, és a szocializmus kivívása olyan dogmatizmus, voluntarizmus és személyi önkény torzulásait ölthesse, amint az bekövetkezett, arra nem voltak érzékszerveink, azért is lehattünk olyan vakok és bénák vele szemben”* – mondja Erdei Ferenc, huszonöt évvel később⁴, de lényegében még mindig egy olyan korban, amelyben legfeljebb ha finomodott a kín. S mondta ezt az az Erdei, akinek kanapéján üldögélve, az államhatalom megszilárdításának lépéseit figyelve ott ül Szabó Zoltán, s világos következtetésre és elhatározásra jut. S még hány száz és hány ezer, tízezer magyar polgár vág neki ekkor a nagyvilágnak. Többségében kényszerből, kényszerítvén erre a lépésre, mint Varga László, a „régivágású kereszténydemokraták egyike”, Barankovics István harcostársa s olykor még harcosabb vitapartnere.

Dr. Varga László családi kapcsolaton keresztül jutott el a keresztény munkásifjúsághoz. Bátyja, Varga Géza a józsefvárosi keresztény munkásifjúság egyik vezetője volt. Korai halála után Varga László – fiatal ügyvédbojtár – vette át munkáját. A munkásifjúsággal való törődés, a napi kapcsolattartás vezette a szociális, a keresztényszociális reformmozgalmakhoz, és innen már egyenes volt útja a német megszállás elleni küzdelemig. 1944. november 30-án lakásán, a Galamb u. 4.-ben alakult a kereszténydemokrácia első jelentős pártja, amely az 1947-es augusztusi választásokon a győzelmet is megszerezte. A Demokrata Néppárt azonban 1949-ben – a Kommunista Párt erőszakosságai és brutalitásai miatt – felfüggesztette tevékenységét. Varga László – aki a '47-es választásokon bekerült a parlamentbe – mindaddig cselekvő ügyvédi munkát is végzett. A meginduló koncepciós perekben védői feladatokat vállalt. E perek kapcsán állandó összeütközésbe került az államhatalommal, mert bizonyítani tudta a perek megalapozatlanságát, törvénytelen, koncepciós jellegét. A győri megyei bíróságon azzal vádolta meg a rendőrséget, hogy erőszakkal vettek vallomást egy KALOT-os védencétől. Izgatás miatt letartóztatási parancsot adtak ki ellene, ami persze már nem éri utol, mert – megneszelve a közelgő veszélyt – 1948. november 1-én nyugatra távozik.

Önként vállalt emigrációjának állomásai: pár hónapig Ausztriában él, majd Svájc következik, és már itt elkezdte emigrációs politikusi tevékenységét. Zürichben létrehozta a Demokrata Néppárt emigrációs központját. 1950-ben utazott Amerikába, és mindjárt bekapcsolódott a SZER sajtóosztályának munkájába. Mint szabad választáson megválasztott képviselő került a Varga Béla vezette, New York-i székhelyű Magyar Nemzeti Bizottmányba, a nyugati magyar emigráció csúcsszervezetébe. 1954-ben megalapította a külföldön élő

³ Szabó Zoltán 1949. március 5-én írt levele Károlyi Mihályhoz. Bővebben lásd Szabó Szekeres Zsuzsa lapunkban közölt írásában.

⁴ Erdei Ferenc, *Emlékezés Szárszóra*, Kortárs, 1968/8., 1299.

Szabad Magyar Jogászok Világszövetségét, amelynek élete végéig tiszteletbeli elnöke marad.

Életéről mindez sok és nagyon kevés; kilencvenhárom éves koráig aktív közösségi életet élt, számos külhoni és hazai sikere mindmáig dokumentálatlan, kiadatlan, így mind naplófolyama (páratlanul izgalmas jelentőségű), mind az a házilagos lapkísérlet, melyet az ausztriai menekülttáborban ír, sokszorosít, terjeszt, fáradhatatlan misszióként. De mielőtt erre térnénk rá, álljon itt néhány sor egy önvallomásából, személyisége, arcképe egyik legpontosabb ábrázolásaképpen: „Én még láttam, átéltem, az Osztrák–Magyar Monarchia társadalmi utóöngéit. Mert hiába bomlott az fel »pendelyes« koromban; a mikrotársadalom sokkal lassabban, nehezebben bontja le megszokott struktúráját. Megtapasztaltam a feudalizmus felbomlásával együtt járó társadalmi átalakulás keserveit; a tőke által létrehozott igazságtalan osztálytagozódást és rétegződést; a hibás döntések és a világpolitikai változások (amelyeknek akkor és most és mindörökké ki vagyunk téve) emberek millióira gyakorolt, negatív hatását.

Így, ezért, számomra sohasem volt kétséges a demokrácia elveinek elfogadása, gyakorlása. S már korán, a negyvenes évek elején szembesültem azzal: a vallásra utalás egy párt szempontjából (is) igen nagy igényű, belső meghatározás. A politikai élet gyakorta sekélyes küzdelmeiben nagyon nehéz jó kereszténynek maradni... Ezért szinte természetes volt az, hogy a háború éve alatt pártom nevéből elhagytuk a »keresztény« megnevezést; de ugyanilyen természetesnek vélem azt, hogy a békés, vértelen forradalom, a rendszerváltás kísérletének során egy párt nevében is hirdesse a keresztény hit és felebaráti szeretet társadalomformáló erejének vállalását! Mert ez a manifesztum, ha tiszta marad, tiszteletet parancsol és tartást ad... Ha – tiszta marad.”

A tábori újság, melyből most szemelvényeket válogattunk, ezt a szemléletet tükrözi vissza. Töredezett, sárgult oldalain jól nyomon követhető a szándék: a hazuról érkező hírek mind teljesebb összegyűjtése, bemutatása mellett a nyugati világ lassan csökkenő figyelmének ébren tartása is a diktatúra kiépülésének, a terror megjelenésének romboló erejére, és – nem utolsósorban – annak a nyugati világra is veszélyt jelentő ideológiai-szellemi terjeszkedésére. És olykor át is töri a nyelvi határokat, egy-egy írása – vezércikke – német vagy francia nyelvű lapban is megjelenik, elsősorban Varga László remek kapcsolatteremtő képességének köszönhetően. Érdemes egy – majd itt is olvasható – írásának sorsát végigkísérnünk naplójában, mely, mint említettük, mindmáig kiadatlan kéziratban lappang, bár tartalmában rendkívül eleven, pontos beszámoló a negyvenes évek végének politikai emigrációjáról, a belső harcokról, a sokszor (a naplóíró számára is komikus) pozícióharcokról, helyezkedésekről, egyéni érvényesülési próbálkozásokról; arról, hogy négy-öt magyar összeség a hatodik háta mögött... Lapját Varga László a Karitász segítségével indítja be; rövid naplóbejegyzései, úgy gondolom, nem igényelnek külön kommentárt – elegendő, mintha csak regényt, úgy olvasnánk egymás után a sorokat. Lássuk hát annak néhány, célzottan válogatott részletét, 1949-ből.

„Július 4., hétfő. Az újságomnak jó volt a visszhangja. Nagy kedvvel csinálom tovább, már a jövő szám fele anyagát is összehoztam. Úgy néz ki, előbb adom ki, mint július 20.” „Július 11., hétfő. »Híradó«-t írom egész nap. Csuda egy lap

ez. Én állítom össze, én gépelem stencilre és húzom le, én borítékozom... úgy érzem, ez a szám jobb lesz, mint a másik. Babóthy Feri, Mézes Miklós, Pete Feri írtak bele... Barankovics Pistát kértem, de nem írt... Pedig milyen jó lett volna, ha egy pár gondolatot közöl velem. Világpolitikában, már ami minket érdekel, meglepett bennünket örvendetesen az a tény, hogy Eckhardt nyilatkozott, miszerint... »mi kelet-európai politikai vezetők először kaptunk biztosítékot Truman elnöktől ez év április 11-én, hogy 380 m. kelet-európai népet visszahelyeznek 2 éven belül jogaikba...« No nem lesz egy kicsit korán Eckhardt úr? Lesz abból 4 év is. De mi meg leszünk elégedve 4 évvel is. Eszterhás Gyurka írt... nemsokára jönnek, Belső Gyula is. Nagy az örömöm, nemsokára itt lesz az egész társaság!... Csak ezt a makacs Pistát tudnám idehozni...” „Július 12., kedd. Egész nap újsággal vagyok elfoglalva. Reggel lehúzom, délután postázom. 300 példányban megy el. Sok postát kapok, általában naponta 5-6 levelet, olykor kevesebbet, de van amikor többet. A bélyegköltség nagyon sok.” „Október 12., szerda. Pfeiffernek készítem elő a kívánt munkát. Újságomban írt vezércikkemnek jó a hatása. Egyre többen mondják, hogy miért nem csinálunk egy nagyobb lapot. Nagy élvezet a lapkészítés, mint a nevelésnek egyik legfontosabb eszköze.” „Október 24., hétfő. Ma jutott tudomásomra a N. B. véglegesnek mondható kerete. Ez bizony lesújtó. Nem tágítottak, hanem szűkítettek. Gettóba vonult a N. B. Most attól függetlenül, hogy a tájékoztatást nem választották el az igazságügytől, a következőképpen alakulna a »kormány«: Elnök V. B., alelnökök: Barankovics, Auer Pál, Dombay, Nagy Vince (a. 150.- dollár), Honv. Eckhardt, alelnök: Hajdu-Németh, Belügy: Közi-Horváth, helyettes: Hám, Pisky, Schmidt. Kultusz: Varga Béla, helyettes: Vattay, Horányi, Tájékoztatás és igazságügy: Pfeiffer, alelnök: Kovács Imre. Külügy: Bakách, Bessenyei, alelnök: Szegedy Masszák. No azonnal nekiültem a gépemnek és írtam egész nap levelet. Minden képviselőnknek, Barankovicsnak, Közi-Horváthnak és Hajdu-Némethnek, Horányinak írtam. Lényege ez volt: helyes, hogy megkaptuk a belügyet, kár, hogy az akciókész emberek Európában vannak. Jó a honv. alelnökség. A többi hely levegő. Barankovics alelnöksége a 150.- dollártól eltekintve levegő, Horányi alelnöksége levegő, úgyszintén Babóthy gazdasági (!) alelnöksége szintén az. Igaz, kihagytam még N. F. T. gazdasági elnökségét, ahová állítólag Szabó Pál, Babóthy, Quant Richard, Acsay L. kerültek. Kértem, hogy adjanak tájékoztatást abban az irányban, hogy

- 1.) Miért nem kapott Barankovics elnökséget,
- 2.) Miért került Varga Béla kezére a kultuszárca,
- 3.) Miért nem választották ketté az igazságügyet a tájékoztatástól,
- 4.) Miért nincs helyünk az ipar, illetve munkaügyben,
- 5.) Miért nincs helyünk a tájékoztatásban.

Estére elmegyünk⁵ – oh Uram, ha ezt megtudnák a Népmozgalmi emberek – a Follies Bergerbe és megnézzük Josephine Bakert. Igen kellemes estét

⁵ S egy élesnek tűnő váltás a naplóban, talán helyeslik, hogy nem szűkítettem a szöveget, de ez a részlet – és a napló számos hasonló élményrögzülése – talán pontosan rávilágít Varga László elkötelezett, mégis a világ minden jelenségére nyitottan figyelő s befogadó személyiségére. A napló ezen pillanata egyébként néhány olyan nap eseménykrónikája, amikor – sok év után – először jut el Varga László, egy konferencia kapcsán, a menekülttáborból egy jóval lüktetőbb városba.

töltünk ott. Josephine Baker még mindig a régi. Fess, elegáns, jókedvű. Volt egy Erzsébet-Stuart Mária jelenet, ami pompás ötlet volt. Érdekes nép az a francia. Az előző percben úgy szaladgálnak a meztelen nők a színpadon, mintha a fürdőszobában volnának. A következő percben Stuart Máriaként előáll J. Baker és elénekli az Ave Mariát. A mulató közönsége ájtatos csendben hallgatja.” „November 21., hétfő. A »Sáskajárás korunkban« című cikkem, amit németre lefordítottunk és sokszorosítottunk, jó hatást váltott ki. Az egyik szakszervezeti titkár (Metzger) szintén tovább akarja sokszorosítani és terjeszteni.

Ma mosok. A főzést már nagyon unom, de hát megvárom, amíg Niké befejezi az iskolát. Immár 9. hónapja főzők. Igaz, hogy nem nagy variálásban, de azért elég sok időt elvesz.” „December 21., szerda. Karácsonyt igen szépen készítjük elő. Közli velem a svájci ker. szakszervezeti titkár, hogy a »Sáskajárás a XX. században« című cikkemet lehozza a lapjuk. Még honoráriumot is fogok érte kapni.”

Így múlt az ott, míg itt egyre nehezebbé vált a lélegzetvétel. Érkeztek a hírek, s Varga László szorgalmasan szerkesztette s terjesztette lapját. A következő bekezdésekben két írását és – elsőként – egy összeállítást közlünk a régi stencilezett lapok címtelen, rövid, csillaggal elválasztott hírmorzsáiból. Kezdjük tehát ez utóbbival, egy „fantáziacímmel”:

A falusi osztályharc drámai fejleményei

Egy fiatal, tehetséges, nemrég menekült parasztképviselő (akinek a nevét nem írhatjuk ki otthon maradt családja miatt) tanulmányából vesszük az alábbi, megszívlelendő gondolatokat: »...a földreformra szükség volt. A kommunistákat azonban nem a nép kívánságának kielégítése vezette, hanem ördögi számítással arra spekuláltak, hogy amikor a földosztás tényét kihasználták politikai céljaik elérésére, az erős adóztatás és beszolgáltatás által az erőtlen újbirtokosok boldogulni nem tudnak, annál könnyebben megcsinálhassák a kényszer szövetségi gazdálkodást, a kolhozt. Nekünk nem földosztást, hanem komoly, időtálló földbirtok-reformot kell végrehajtani. Nem elaprózni a földet, hanem komoly, életképes kis életlehetőségeket kell teremteni. (...) Szükséges egy új örökösödési törvény meghozása. Meg kell teremteni a kisparaszti hitbizományt, hogy az egészséges kisbirtok szálljon apáról fiúra. A többi testvérek kielégítéséről pedig pénzben kell gondoskodni. Az új örökösödési törvénnyel

a parasztságnak a szaporodását is elő tudjuk mozdítani, ha a kis hitbizomány tulajdonban maradását a gyermekek számához is hozzá kötjük. (...) A jövő nagy feladatai közé tartozik a mezőgazdasági kisüzemesítés létrehozása. Ez azt jelenti, hogy amit megtermeltünk, azt mi magunk dolgozzuk fel, a saját, önkéntes társuláson alapuló szövetkezeti kisüzemeinkben. Teljesen kiaknázatlan területe ez még a magyar mezőgazdaságnak. (...) A földbirtok elrendezése, a termelés megszervezése mellett a parasztságnak égető szüksége van egy érdekvédelmi és parasztnvelési szervre. Ezt a szerepet töltené be a Parasztszövetség.”

Az u.n. „önkéntes” termelőszövetkezeti tömörülés (kolhoz) a magyar parasztság minden hősies ellenállása ellenére a legvadabb terrorral folyik tovább. A szörnyű erőszakos kollektivizálási folyamat mögött sötét drámák, a nemzetfenntartó magyar parasztság megmérhetetlen szenvedései húzódnak meg.

Azok a súlyos pénzbüntetések, letartóztatások és internálások, amelyeket a kommunista lapok nap nap után közölnek, azt bizonyítják, hogy a parasztságunk nem lebecsülendő ellenállás nélkül adja fel a harcot a magyar földért, a paraszti magántulajdonért.

Hogy milyen méretekből folyik a hajsza most már a közép és kisparasztok ellen is, azt szemlélteti az egyik dunántúli kommunista lap, amely közel 40 parasztnak 2–10000 forintig terjedő pénzbüntetéséről számol be, mint olyanokról, akik állítólag nem végezték el a kitűzött határidőre a szántóvetési munkálatokat, egyszóval szabotálták az 5 éves tervet. Ugyanez a lap több parasztról letartóztatásáról, illetve internálásáról is beszámol. Egy hazai levélben ezt írják: „Nem múlik el nap, hogy a rendőrök ne vinnének el a faluból egy-két gazdát. A falunkban a kétségbeesés és a rémület lett úrrá. Este jönnek autóval, állig felfegyverkezve. Néha megfélemlítésképpen egyszerűen csak végigrohannak a falun.”

De mindezekben a keserű és vigasztalan tényeken túl van még egy szomorú következmény. Ha ugyanis megszűnik a paraszti magántulajdon, akkor következképpen felbomlik a paraszti életrend, a hagyományoktól és íratlan ősi törvények által pontosan megszabott életkeret, bekövetkezik a paraszti életforma válsága. Az eddig biztos talajon álló, fizikai és lelki egységben élő társadalmi réteg, nem csak anyagi, de lelki hontalanná is válik, lassan felszívódik az osztálytalan kommunista társadalom, minden egyéni sajátságát és társadalmi jellegét megsemmisítő „csorda tömegébe”, ahol a 4 millió parasztegyéniségből négy millió tömeg-ember, négy millió proletár lesz.

Egy bizalmasan kapott levélből közöljük: „Sógorom bár minden követelésnek eleget tett, az őszi szántást és vetést idejében elvégezte, adót is megfizette, de még mindig követelődznek. Vasárnap volt gyűlés, amelyen a kiküldöttek azt a kérdést tették fel, hogy jelentkezzenek azok, akik akarják, hogy a kulákokat kihurcolkodtassák. Nem jelentkezett senki. Akkor megfordították a kérdést és azt kérdezték, kik nem akarják ezt? A válasz ismét nem volt kielégítő. Akkor leszidták az összes jelenlévőket, hogy ők is a kulákok pártján vannak. A múltkori

tervkölcson jegyzésnél sógorunkra 2000. forintot sóztak rá. Ezt természetesen ilyen szörnyű gazdasági helyzetben nem tudja kifizetni. Fizetési képtelenség esetén lefoglalják a tehenet, vagy a lovakat, vagy fizetés megtagadás esetén a faluból kihurcolkodtatják.

Disznóvágást sem engednek, amíg a kirovott 230. kg. hús és zsír mennyiséget le nem szolgáltatta. Ez is nagy nehézségekbe ütközik, mert az árpa és kukorica termésnek nagy százalékát le kellett adni. A gabona beszolgáltatásban még hátra van 12 q búza egység, ami megfelel 24 q takarmánynak, de ennyi már nincs. Így még a házi állatok tartása is lehetetlenné válik. Földönfutóvá válunk hazánkban, koldussá a saját tulajdonunk mellett. Írjátok már meg, hogy vége lesz-e egyszer szenvedésünknek, mert ezt nem sokáig lehet már bírni.”

Ugyancsak egy levélből közöljük: „Az év elején szóltam fiamnak, hogy angolra jelentkezzen, mert fontos, hogy azt a nyelvet tanulja. Fiam felpattant »Én oroszra akarok tanulni, mert az sokkal szebb és könnyebb«. Megdöbbsentem. És ami még rettenetesebb volt, nem merem szólni neki, hogy változtassa meg szándékát, mert félttem, hogy bejelent és elvesztem állásom. Egész éjjel nem tudtam aludtam, borzasztó volt rádöbbsenni, hogy elvesztettem gyermekem. Nincs módom őt a lelki fertőzéstől óvni, s ő még nem is tudja, hogy én már nem vagyok neki apja, csak egy féltő lakásadója, akinek vigyázni kell, hogy mit szól, mit tesz. Több ismerősömnek ugyanez a problémája: mi lesz gyermekeinkkel?”

Minden hazulról érkező hír egyöntetűen arról számol be, hogy a terror oly mértéktelen, hogy ezt mi idekint már elképzelni sem tudjuk. Munkások, parasztok, iparosok, ügyvédek, orvosok, mérnökök, tisztviselők százával veszítik el szinte napok alatt az állásukat. Ezenfelül az oroszosítást példa nélküli szemérmertelenséggel erőltetik. 200000 diák tanul oroszul, könyvek csak orosz szerzőtől, most futó 9 színdarab közül 7-nek a szerzője orosz, filmek oroszok, művészcsere csak oroszokkal, ösztöndíj csak Oroszországba, kisdíákjaink már nem olvasnak népi meséket, magyar történeteket, csak az orosz népléleket dicsőítő könyveket, ma már csak az lehet jó hazafi, aki beszél oroszul. S Nyugaton még mindig sokan vannak, akik naivan azt kérdezik tőlünk: „tényleg nem lehet a kommunista uralom alatt élni?”

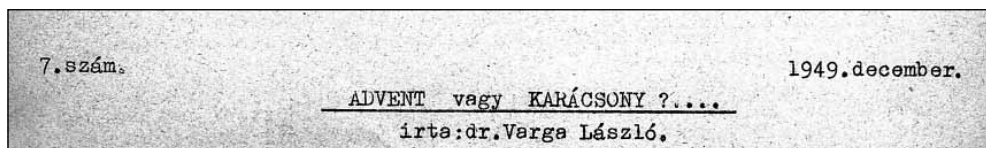
A kommunisták által Moszkvába kiküldött „magyar parasztküldöttség” vezetője Erdei Mihály mondta egyik fogadáson: „Meggyőződöttünk arról, hogy a mezőgazdaság felemelkedésének egyetlen útja a parasztok kollektív tömörülése”.

Ezzel egy időben a következő rendelet jelent meg: „Mezőgazdasági nagyüzemi épületet és pedig 500 q gabonát befogadó magtárt, 20 állat befogadására alkalmas istállót, 100 sertés vagy 25 anyakoca elhelyezésére alkalmas ólat, továbbá minden mezőgazdasági célt szolgáló egyéb épületet, mely a fent jelzett igényeknek megfelel, csak nagyüzemi gazdálkodás céljaira szabad igénybe venni”.

Hogyan is mondta Rákosi 1945-ben? „Halál arra, aki a paraszt földjéhez nyúl”; 1947-ben: „A kisemberek vagyonát védi a m. kommunista párt”. 1949-ben: „A kisbirtok életképtelen. Az egyedüli út az önkéntességen alapuló szövetkezeti termelés”.

És mi történik, ha a paraszt a 20 állatot befogadó istállóját nem hajlandó a szövetkezeti (értsd kolhoz) gazdálkodás céljaira átengedni? A rendelet erre is gondolt. Mint a szövetkezeti munka akadályozójára a következő paragrafus vonatkozik: „Büntettet követ el és 2-10 évig terjedhető börtönnel, hivatalvesztéssel, stb. büntethető az, aki a termelő szövetkezeti (kolhoz) csoport alakulását megnehezíti, működésében akadályozza, vagy annak fennmaradását becsmérlő /!/ kijelentésekkel veszélyezteti, a csoportba való belépéstől mást visszatartani törekszik (értsd: önálló véleménye van), vagy valamely csoport tagját megszegyeníti, bántalmazza, illetve a kifejtett munkájában akadályozza, vagy akadályozni törekszik. Súlyosabb esetben életfogytiglani /!!!/ büntetéssel is sújtható az, aki a szövetkezet munkája elé akadályokat gördít.”

Így fest Magyarországon az önkéntes szövetkezés. Ehhez hasonló rendelet nem igen jelent még meg Európában.

Népünk legkedvesebb ünnepe a karácsony. Talán egy országban sem ömlik úgy a szeretet, nem fénylik, csillog úgy a zöldfenyő, mint nálunk.

A karácsony előtti napok mindig zsúfoltak és izgalmasak voltak. December 24.-én estére azonban megcsendesült az ország. Leálltak a villamosok, üresen robogtak a vonatok, s már mindenki így búcsúzott: kellemes karácsonyi ünnepeket! Eltűnt az advent kissé komor hangulata, s helyébe öröm és derű lépett.

Részünkre egy kissé megváltozott az ünnep formája. Szorongva várjuk a szentestét, mert emlékeink könnyeket fognak pergetni. Hiányzik a szeretet termőföldje, a családi élet melege, a hazai föld levegője, s ezeket pótolni nem lehet.

Otthon sem jobb a helyzet. Örülni hazánkban már nem tudnak az emberek, ezt az érzést száműzte a bolsevizmus. Szorongó, féltő, remegő emberek ünnepe lesz az idén.

A képzelet karácsonyát fogjuk megünnepelni. Gondolatban, egy nagy vágyakozásban mi hazamegyünk, s látjuk amint az édesapa, édesanya, feleség, testvér, jó barát, munkatárs elmerengve tépelődik. Az otthoniak viszont könnyes szemmel gondolnak a bolyongó, hajón, tehervonaton, országúton, IRO lágerokban sínylődő hozzátartozóikra.

A valóságban még adventban, történelmünk legizgalmasabb, s legkínzóbb várakozásában maradunk. Advent – hitünk tanítása szerint – a felkészülés időszaka. Nem semmittevő várakozás, hanem a lélek előkészítése a nagy napra.

Népünk megfosztva cselekvőképességétől, megrabolva az emberi jogok gyakorlásától, elzárva a fejlődéstől, egy megvadult és eszét vesztett diktatúra

önkényének börtönében. Csak várakozni, csak remélni tudnak. S ha olykor órákra-percekre felszabadulnak a kínzó nyomás alól, megálmodják az emigrációt, amelynek – a hazaiak egyöntetű felfogása szerint – csak egy kötelessége lehet: szabad földön élve – bármilyen körülmények között is – a legtökéletesebb keretet előkészíteni, amely népünk igényének meg fog felelni és alkalmas lesz a fejlődésre.

Politikai ámokfutó az, aki saját maga részére képzel el egy népet, maga formálja idekint kézi használatra a magyarságot, nyilatkozik egy képzeletbeli csoport, már régen tovatűnt elgondolás, vagy párt nevében, s görcsösen hiszi, hogy népünk olyan, amilyennek ő szeretné látni. Ezek hazatérésük előtt még átélik a csalódásukat, amikor népünk első szabad hangját meghallják, amely elsöprő erővel fog süvíteni feléjük.

Népünk hazatérésünkkor kemény vizsgának fog bennünket alávetni, hogy idekint jól készültünk-e.

Kimunkálódik-e az emigrációban korunk embere: a cselekvő, építő, előre látó, népéért élő magyar?

A magyar adventban kikristályosodik-e az a réteg:

akiknek idegen a személyi piszkálódás, természetlen vádaskodás, egymás magánéletébe való ízléstelen turkálás, mert pl. fontosabb az, hogy a jövő országunkat már most bevezessük az európai, sőt a világ kultúrközösségébe;

akik értetlenül fordulnak el azoktól, akik népünket név és fejforma szerint csoportosítják, ahelyett, hogy azt néznék, kiben van érték s kiben nincs. A hiányt pedig fáradságos neveléssel pótolják inkább;

akik félrelökik azt a felajánkozót, aki mindig más csoportba, pártba vagy mozgalomba akar „beépülni”, s ott robbantani, mert nem robbantókra, besúgókra, hírvivőkre, mások lelki nyugalma és építészándékát megzavaró sugdosókra, hanem építő munkatársakra van szükség,

akik jobban becsülik az alkotószándékú bírálót, véleményét őszintén kimondót, mint a minden hatalmon lévő kormány, párt és rendszer hízelgőit és sunyi talpnyalóit,

vajon megérti-e már mindenki, hogy aki osztály, faj, vagy egyéb ily szűkre szabott keretek között akarja országunkat felépíteni, az úgy fog hatni népünk előtt, mint aki a legmodernebb közlekedési eszközként a lóvasutat akarná hazánkban bevezetni.

Hazatérésünknek békét és megbocsátást kell jelenteni, s minden erővel meg kell gátolni a hozzánk nem méltó, európai és a világ szellemi közösségébe való bekapcsolódásunkat évtizedekre meggátoló személyes, önkényes bosszúállásokat, viszont feleljenek a független magyar bíróság előtt a bolsevista terror kis és nagy kommunista diktátorai, a politikai ténykedés ürügye alatt közönséges bűncselekményt elkövetők, s bűnhődjenek cselekvőségük arányában, de inkább fusson el száz bűnös, mint hogy egyetlen magyar is ártatlanul szenvedjen.

Advent... előkészülés... karácsony, a... megváltó születése...

készülünk-e tehát hazánk újjászületésére:

napjaink abban telnek-e el, hogy a legjobb, népünk legtisztább vágyát kielégítő államszerkezetet vigyük haza,

égünk-e abban a munkában, hogy népünk valódi akaratát és cselekedetét a külföld elé tárjuk, hogy végre megismerje a magyarság igazi arcát és képes-

ségét, mert ha a több százezer magyar világtjárása után még mindig „csikós, gulyás, jogász” elképzelésben látnak bennünket, az a mi bűnünk lesz...

elvégezzük-e azt a tengernyi szakmunkát idekint, ami elengedhetetlen kel-
lék a munka megkezdéséhez,

összegyűjtjük-e mindazokat, akik értékei népünknek, vagy csak párt és cso-
portok szemüvegén keresztül van képességünk az embert meglátni,

műveltség, kultúra, humanizmus olyan forrását visszük-e haza, amelyből
százerek ihatják az új élet erejét, vagy pedig már az első csepp után otthagy-
ják, mert onnan a személyi ambíció, féktelen hatalomvágy, beteges hiúság
zavaros vize csordogál...

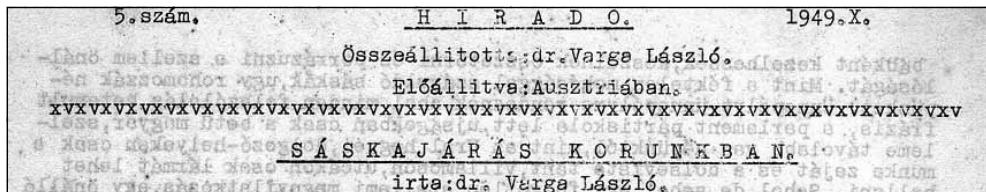
megértjük-e végre, hogy a vezető tisztség keresztet jelent, amelynek súlyos
terhét megkönnyíti az a felemelő érzés, hogy alig van nemesebb hivatás, mint
népünk jogaiért, szabadságáért, anyagi felemeléséért küzdeni, vagy továbbra
is csak hatalomnak fogjuk fel a vezetést, amely lehetőséget ad a machiavelliz-
mus sötét eszközeinek gyakorlására, egyéni vagy csoportok hatalomvágyának
kiélésére,

s tudomásul vesszük-e, hogy népünk csak azokat fogja vezetőül megvá-
lasztani, akik őt a fejlődés irányába, önzetlen munkával előbbre viszik, s nem
azokat, akik önmagukat óhajtják egy pozíció erejéig előretolni,

s megláttuk-e, hogy a kommunista terror és üldözéssel szemben egyetlen
látható ellenállás volt: a keresztény nép cselekvő és hallgatólagos küzdelme.
A kommunista ideológiával eredményesen a keresztény világnézet vívja csatá-
ját. Időtállóan világnézetünk bizonyult. Népünk sivárnak és kietlennek, borzal-
masnak és kiábrándítónak találta a bolsevista tan materialista szemléletét és
gyakorlatát, s a nap mint nap megismétlődött hitvallásában nemcsak szembe-
állását mutatta meg, de félreérthetetlenül jelezte azt az irányt, amit követni fog.

Ha a magyar adventet – amely még 3-4 évig is eltarthat – eredményesen,
szorgalmas és hasznos munkával aknázzuk ki, akkor jogunk és lehetőségünk
lesz odahaza folytatni a kint megkezdett munkát, de ha véletlenül tétlenek marad-
nánk, s nem végeznénk el a feladatainkat, akkor csak a lehetőségünk lesz haza-
menni, de jogunk aligha lesz népünk irányításában és vezetésében munkálkodni.

Ha azt akarjuk, hogy adventünknek lelki tartalma és eredménye is legyen,
akkor karácsony napján ne legyen az emigrációban egyetlen olyan magyar
sem, akiben gyűlölet van egy másik honfitársa iránt. Szakítsa ki mindenki
magából a harag és indulat káros érzéseit, s ne lásson senki az idegenben
vergődő és küszködő honfitársában mást, mint: minden erejével hazavágyódó,
hazátlan embert, magyart.

J. H. Newman egy harmadik századbéli eseményt leíró Callista című csodálato-
san szép könyvében, megrázó fejezetben írja le a római birodalom legiszonya-
tosabb csapását, a saskajárást.

Felmérhetetlen volt – írja Newman – a sáskaraj nagysága, száz és száz ezrek-ből állt, úgy, hogy csakis az eső cseppjéhez, vagy a tenger homokjához voltak hasonlíthatók. S nemcsak a termés és gyümölcs, de még maga a fák lombozata, sőt, az apró ágak és a fa kérge is áldozatul esett falánkságuknak. Összerágták az ajtófélfákat, felették az évek alatt tárolt gabonát, betörték a raktárakba, elpusztították a gyümölcskészletet, dőzsöltek a cyprusi olajban... Ellepték a vásártereket, templomok oltárait, piaci konyhákat, gyógyszerüzleteket. Hirtelen jött csapatok leették az asztalról az ételt, semmit nem vetettek meg, ahol enni és innivaló volt. Nem volt védekezés ellenük, nem törődtek a füstöléssel, ásott gödrökkel, tűz rakással, nem érdekelte őket a halál, étvágyuk hatalmas volt és biztosak a győzelemben. S ezenkívül igyekeztek mindent tönkretenni, még azt is, amit hátrahagynak. A háрпиákhoz hasonlóan bepiszkolnak mindent, valami utálatos nyálkával, amely mar, mint a méreg, vagy némelyek mondják kiszárit és megéget mindent. S végül mikor elpusztulnak ők maguk, mintha csak az emberek elleni gonoszságukból pusztulnának el, mert szervezetük mérges elemei feloldódnak, mindenfelé szétterjednek és pestist idéznek elő. Haláluk így még nagyobb pusztulásra vezet, mint életük... Így ecseteli Newman a római birodalom egyik nagy csapását.

Mi, akik végignéztük a XX. század nagy szellemi és gazdasági sáskajárását, nincsenek-e a fentiekhez hasonló gondolataink? A bolsevizmus nálunk alkalmazott formájában nem az a legborzasztóbb, bármennyire fájdalmas is, hogy emberek állásukból kiteve az utcára kerültek, s családtagjaik megélhetés nélkül kétségbeesetten vergődnek az éhínségben, az sem, hogy az emberek többségének nemcsak a holnapi, hanem a mai kenyér megszerzése is lehetetlennek látszik, s hogy a létminimum felett nem tud keresni a munkás, s hogy a parasztokat agyonnyomják a közterhek, s az értelmiségnek reménye sincs a felemelkedésre. Még az sem a legkiábrándítóbb – bár már ez az embertelenség jegyét viseli magán –, hogy az embereket úgy zavarják el lakásukból, üzletükből, gyárukból, földjükről, mintha idegen tulajdon orgazdái lennének. A bolsevizmus gazdasági sanyargatása, ha ez népünkre elviselhetetlennek is látszik, nem a legkegyetlenebb része a rendszernek.

Népünk csodálatos leleményessége, ötletgazdagsága, kezdeményezési bátorsága és ereje, új és új utakat keresne megélhetésének biztosítására, s találna is. A legnehezebb időszakban, a legínségesebb időben is meg tudná őrizni lelke függetlenségét, szelleme szabadságát, gondolkozásának tisztaságát. Azonban a bolsevizmus lényege, hogy az ember szellemének a megszerzésére, teljes birtokbavételére és megsemmisítésére törekszik. A gazdasági rabszolgaság okozhat nagy sebeket és kiválthat jogos elkeseredést, de a szellemi rabság halált jelent. Az ember lényegét nem a gazdasági helyzete, ruhája, lakása, étkezése, s életének egyéb külsőségei alkotják, bármily fontos tényezők is ezek, hanem lelkének, szellemének szabadsága. Csak a szabadon gondolkodó ember képes fejlődni és előbbre vinni embertársait. A szellem szabadsága és függetlensége ad nyugalmat a gondolkozónak, erőt a kutatónak, bátorságot a szellemi vállalkozónak. S ezt a területet választották ki fő célul századunk nagy szellemi sáskái. Miután a gazdasági önállóságot, a kezdeményezést, vállalkozást megsemmisítették, a magyar paraszt ellen, most intézik utolsó rohamukat, hogy ezáltal az egész ország lakosságát bábként kezelhessék, készülnek

összetörni és porrá zúzni a szellem önállóságát. Mint a féktelen mohósággal száguldó sáskák, úgy rohamozzák népünket. Ünnepejyt ünnepejyre rendeznek, ahol minden felszólalás betanult frázis, a parlament pártiskola lett, újságokban csak a betű magyar, a szellem távolabb van népünettől, mint az Ural hegyei, dolgozó-helyeken csak a munka zaját és a bolsevista tant, villamosokon, utcákon csak lármát lehet hallani. Sehol, de sehol egy független szellemi megnyilatkozás, egy önálló gondolat. Felfalt ez a sáskahad minden szabad gondolatot, kiirtotta a független véleményt, elpusztította az író tollát, a festő ecsetjét, a szobrász vésőjét. Ellepi az egész országot, rátelepszik minden emberre és rágja, marja politikai rendőreivel, amíg ki nem szárad minden gondolat. Kíméletlenül fogyasztja a szellem szabad harcosait. Kiszívja mindenkiből az ébredő és felvillanó szellemi megnyilatkozásokat, s a fiatalokat, ezeket a zsenge lelkeket, a beteg ember szadizmusával rágcsálja, hogy már ne is fogamzzék meg bennük a szabad ember nagy képessége, hogy egyéniségek legyenek. Hány és hány gyönyörű fiatal magyar hajtást falnak fel?!

Az élősdiek féktelen mohóságával leskelődnek és ahol véletlenül kinyílna egy-egy szellemi erő, percek alatt csontig falják fel, s ha egy betűt találnak, ami ellenkezik a bolsevista tannal, papírral és szerzőjével együtt pusztítják el. Határuk között nincs menekülés előlük. Belopakodnak a féreg alattomoságával a templomi szószékek elé, az íróasztalok fiókjába, a telefon hallgatóiba, a családi élet benső rejtekébe. Felszabadulásig nincs szellemi virágzás hazánkban, mert idő előtt minden rügyet lerágnak.

Étvágyuk kielégíthetetlen. Fáradhatatlanok. Pusztítás tekintetében sem hasonlíthatók össze a római birodalmat pusztító vésszel, mert ez utóbbiak hirtelen jöttek, s pusztításuk után gyorsan távoztak. Századunk nagy szellemi vésze, máris sokáig tart. Bőséges idejük van a pusztításhoz. S az ördög legkegyetlenebb és legravasabb tervén is túltesznek. Nem elég, hogy népünk szellemi életét felfalták, s bárminő fejlődést állandó rágcsálásukkal megakadályozzák, hanem az elfáradt, csontig lemart népünket napról napra formálják át szellemi műhelyekben. Nem elég, hogy az őszinteség hangja elnémult, hanem a hazugság hangján kell megszólalnia. Nem elég, hogy népünk véleményét elhallgattatják, ráadásul álláspontjával ellentétes szózatokat mondatnak vele. S itt kezd megbomlani az egyéniség, itt veszti el egyensúlyát az ember, itt farsangol az ördög. A felhasználtak száz és százerei már fáradtak az ellenállásra, de a kínzó lelkiismeret-vizsgálatra még van erejük. Ennél a lélekrombolásnál bomlasztóbbat a történelem még nem mutatott. Mindenkit megszólaltatnak és felvonultatnak valamilyen bolsevista ünnepejyen vagy gyűlésen. Tudják, hogy népünk ezt nem meggyőződésből teszi, de a fertőzés ténye elég nekik. Ahogy nekem mondotta egy kommunista, amikor a fentieket szóvá tettem: „nem érdekel bennünket, hogy mit gondol bensejében az, aki nevünkben beszél, cselekedeteivel régi ismerősei előtt kompromittálta magát, s ez nekünk egyelőre elég!” Így rothasztják a szellemi függetlenséget. Itt törik meg a lelki ellenállást, mert mindenkit ön-maga előtt is megaláznak. Önmardosásban és kegyetlen tépelődésben őrlődnek fel száz és százerek. Miután majd mindenkit benyálaztak mérgező tanaikkal, az emberek egymástól is irtóznak. Mindenki érzi a másikon a bolsevista tan leheletét, eltávolodnak. Barátok már nem társalognak, megszűnnek a minket annyira jellemző viták, az események kielemezése, már csak közhelyeket ismételenek.

Gondolat, vélemény, bírálat számúzve lett, helyébe láncokon csörgő szavakat lehet hallani.

A világot mi már egységesnek hisszük abban az értelemben, hogy egyik részében sem lehet tartósan olyan mérvű szellemi rabszolgaság, mint Kelet-Európában. Nyugat nem lehet olyan öntelt, hogy 380 millió embert engedjen gazdaságilag tönkremenni, szellemileg elsorvasztani, lelkiileg kiszárítani. A 380 millió ember szervesen hozzátartozik a Föld szabad lakóihoz. Elvesztésük nemcsak nemzetük tragédiája, hanem a világ kára, pótolhatatlan veszteség lenne, s ki tudja, nem Nyugat vezető helyének átadását is jelentené.

A bolsevista tannak nem lehet határokat szabni, miként a rómaiak sem tudták feltartóztatni a saskarajokat. De ha ez a vész rászabadul Nyugatra, bármely rövid ideig is, nem tudjuk, nem rágnak-e szét mindent, ami eddig a kultúrát és műveltséget jelentette, nem nyálaznak-e be mérgekkel mindent, ami a világ pótolhatatlan értékei, nem falják-e fel az egyedülálló műalkotásokat, nem hagynak-e maguk után olyan dögvészt, ami a jövő életét is lehetetlenné teszi.

Ma még meg lehet menteni Kelet-Európát és ezzel a világ többi részét századunk nagy vészétől, hogy utána az egész világ felszabadult emberként lélegezze be a szabadság teremtő levegőjét, s útnak induljon egy soha nem látott fejlődés, ahol szabadon írhat, szólhat, alkothat minden ember.

Olyan szabadság részese lesz ekkor a világ minden tagja, amit nemcsak értékelni, megbecsülni, de a világ előrehaladására helyesen ki is fog tudni aknázni.

Eddig kishírek otthonról és két írás abból a gazdag életműből, mely mindmáig töredékesen férhető hozzá mind a régi vágású kereszténydemokrácia iránt érdeklődő olvasók, mind a kutatók számára. Egyszer talán ezek a megsárgult, elfakult, töredezett oldalak s a rajtuk rejtőző gondolatok is feltárássá kerülnek.

(Válogatta és a szerzőt bemutatta Tamási Orosz János)